

המאורסה "עינוי".

מה להלן — לא ענש הכתוב אלא אם כן הזהיר באזהרת לאו.

אף כאן — לא ענש הכתוב על עינוי ביום הכיפורים אלא אם כן הזהיר.

רב אחא בר יעקב אמר: יליף "שבת שבתון" משבת בראשית.

מה להלן — לא ענש אלא אם כן הזהיר, אף כאן — לא ענש אלא אם כן הזהיר.

9א-ב רב פפא אמר: הוא יום הכיפורים גופיה "שבת" איקרי, דכתיב בו "תשבתו שבתכם". וכיון שנקרא העינוי שבת, הרי זה כיום השבת הן לענין עונש והן לענין אזהרה.

והוינן בה: בשלמא רב פפא לא אמר כרב אחא בר יעקב, משום דקרא "שבת שבתון", דכתיב בגופיה דיום הכיפורים, עדיף ללמוד ממנו.

אלא רב אחא בר יעקב — מאי טעמא לא אמר כרב פפא?

ומשנינן: מויבעי ליה להאי קרא לכדתניא: [ויקרא כג] "ועניתם את נפשתיכם בתשעה לחדש".

יכול יתחיל ויתענה בתשעה — תלמוד לומר "בערב". לאחר שכבר חלף היום התשיעי.

אי בערב — יכול משתחשך — תלמוד לומר "בתשעה", לפני שתחשך.

הא כיצד?

מתחיל ומתענה מבעוד יום.

ומכאן יש ללמוד את הכלל שמוסיפין מחול על הקודש.

ואין לי אלא שמוסיפים מהחול על הקודש בכניסתו. כיצאתו — מנין שמוסיפים?

תלמוד לומר: "מערב עד ערב", שתמשך התענית לערב הבא.

ואין לי שמוסיפים מהחול על הקודש אלא ביום הכפורים.

שבתות — מניין?

תלמוד לומר יתור הפסוק "תשבתו".

אין לי אלא שבתות, ימים טובים — מנין?

תלמוד לומר יתור נוסף "שבתכם".

הא כיצד?

כל מקום שנאמר "שבות" מוסיפין מחול על הקודש.

ועוד הוינן בה: ותנא לעיל, דדריש "עצם עצם" למעט את התוספת מכרת, וממיעוט זה יש ללמוד את מצות התוספת, שהרי בכך שממעט הכתוב מעונש, הוא מגלה שיש איסור בדבר, האי "בתשעה לחדש" — מאי עביד ליה?

ומשנינן: מויבעי ליה לכדתני חייא בר רב מדיפתי.

דתני חייא בר רב מדיפתי: "ועניתם את נפשתיכם בתשעה". וכי בתשעה מתעניין? והלא בעשור מתעניין!

אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשיעי — מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי.

אמר ליה רבינא למרימר כיצד אמר רבא שהכוסס זנגבילא ביום הכיפורים פטור?

והאמר רב נחמן: האי "הימלתא" מבושלת, העשויה מבשמים של זנגביל כתושים, מעורבים בדבש, דאתי מבי הדרואי, הבאה מארץ כוש שריא, מותר לאוכלה, ואין לחשוש לה לא משום "בישולי נכרים" לפי שהזנגביל נאכל גם כשהוא חי, ללא בישול [ולא גזרו אלא על דבר שאינו ראוי לאוכלו אלא כשהוא מבושלת], וכן אין לחשוש משום "גיעולי נכרים" היות והוא נותן טעם לפגם.

ומברכינן עליה בורא פרי האדמה!

ומוכח שהזנגביל ראוי לאכילה כמות שהוא, ואם כן מדוע אין חייבים על אכילתו ביום הכיפורים?

ומשנינן: לא קשיא.

הא — ברטיבתא, כשהוא לח ראוי הוא לאכילה.

והא ביבישתא, אינו ראוי לאכילה.

תנו רבנן: אכל ביום הכיפורים עלי קנים שאינם ראויים לאכילה — פטור.

אכל לולבי גפנים — חייב.

אלו הן לולבי גפנים?

אמר רבי יצחק מגדלאה: כל שלבלבו מראש השנה ועד יום הכפורים, שעדיין הם צעירים ורכים. אבל אם לבלבו לפני ראש השנה הם כבר קשים, ואינם ראויים לאכילה.

ורב כהנא אמר: לבלבו כל שלשים יום עדיין הם ראויים לאכילה.

שנינו במשנה: אכל אוכלין שאין ראויין לאכילה.

אמר רבא: כסס שלא כדרך אכילה פלפלי ביומא דכפורי — פטור.

וכן הכס זנגבילא ביומא דכפורי — פטור.

מיתיבי על כך שפטור רבא את הכוסס פלפלין ביום הכיפורים:

דתניא: היה רבי מאיר אומר: ממשמע שנאמר [ויקרא יט] "וערלתם ערלתו את פריו", איני יודע שעין מאכל הוא?

אלא, מזה תלמוד לומר "עין מאכל"?

עין שטעם עצו ופריו שוה.

הוי אומר — זה פלפלין, שהשיח הנמוך שהם גדלים עליו נחשב לעץ החייב בערלה, ואינו ירק הפטור מערלה.

ובא הכתוב ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה, ולא תאמר שעץ הפלפלין הוא ירק היות והוא שיח נמוך.

ועוד מלמד אותך הכתוב, שאין ארץ ישראל חסרה כלום.

שנאמר [דברים ח] "לא תחסר כל בה".

ומוכח שפלפלים ראוי לאכילה, מכך שנוהג בו דין ערלה, שהוא רק בעץ מאכל.

ומשנינן: לא קשיא.

הא — בפלפל רטיבתא, לח, הראוי לאכילה, חייבים עליו.

והא שפטורים על אכילתו — ביבישתא, שאינו ראוי לאכילה.

מתניתין:

התינוקות — אין מענין אותן ביום הכפורים. א-9

אבל מחנכין אותן להתענות במשך כמה שעות מיום הכיפורים כאשר הגיעו לגיל שהוא "לפני" השנה הסמוכה לפרק זמן גדולותן.

השנה הארבע עשרה בנער נקראת זמן "פירקו", לפי שהחל מהיותו בן שלש עשרה שנה ויום אחד ובמשך שנה זו דרכו להביא סימני נערות, ואז הוא מתחייב בעונשין כמו גדול.

ואילו הנערה דרכה להביא סימני נערות בשנתה השלש עשרה, החל מהגיעה לגיל שתים עשרה שנה ויום אחד. ולכן זמן פירקה של נערה הוא השנה השלוש עשרה.

שנת השלוש עשרה בקטן [לפני שימלאו לו שלש עשרה שנה ויום אחד] ושנת השתים עשרה בקטנה הן השנים הסמוכות לפירקן.

וכיון שהם חייבים להתענות בשנה ש"לפניה", נמצא שהקטן חייב להתענות כמה שעות החל משנתו השתים עשרה, דהיינו שנתיים לפני גדלותו, והקטנה החל משנתה האחת עשרה, שנתיים לפני גדולתה.

במה דברים אמורים, בקטנים חלשים ותשושים. אבל אם היו בריאים וחזקים הרי הם מתענים שלש שנים לפני גדלותן:

ויש להם להקדים ולהתענות ביום הכיפורים לפני שנתים, בשנת האחת עשרה לקטן ובשנה העשירית לקטנה.

וכל זאת — בשביל שיהיו רגילין במצות.

תניא כוותיה דרבי יצחק מגדלאה: אכל עלי קנים — פטור, ולולבי גפנים — חייב.

אלו הן לולבי גפנים — כל שלבלבו מראש השנה ועד יום הכפורים.

שנינו במשנה: שתי ציר או מוריים פטור.

ומדייקת הגמרא: הא שתי חומץ — חייב.

מתניתין מני — רבי היא.

דתניא, רבי אומר: חומץ משיב את הנפש.

דרש רב גידל בר מנשה מבירי דנרש: אין הלכה כרבי, ואין החומץ משיב את הנפש.

לשנה הבאה נפקי כולי עלמא, מזוגו מים בחומץ כדי להחליש את חמיצותו, ושתו חלא חומץ מעורב במים.

שמע רב גידל, ואיקפד.

אמר: אימר דאמרי אנא שאין החומץ משיב את הנפש, לענין דיעבד, שאינו חייב להביא קרבן, אבל להתיר לשתותו לכתחלה — מי אמרי?

ועוד, אימר דאמרי אנא בחומץ פורתא, מועט, שהוא אינו משיב את הנפש.

אבל שתיית חומץ טובא, בשיעור גדול — מי אמרי שאינו משיב את הנפש בכמות מרובה?

ועוד, אימר דאמרי אנא, בחומץ חי ללא תערובת מים.

חומץ מזוג במים — מי אמרי שאינו משיב הנפש?!?